

Az örökség visszautasítására alkalmazandó jog, valamint az európai öröklési bizonyítvány kiállítása iránti eljárás jellemzője

A nemzetközi öröklési jog európai szabályozása számos kihívást jelent a magyar közjegyzőség számára is. Az Európai Unió Bíróságának gazdag ítélkezési gyakorlatából három nemrégiben szeretnék ismertetni, amelyek segítségével szolgálhatnak adott esetben az európai vonatkozású hagyatéki eljárásoknál. Az esetek egyúttal azt is mutatják, milyen új elvárásoknak kell megfelelnie a közjegyzői karnak a határokon átnyúló hagyatéki eljárások kapcsán. Az európai, nemzetközi vonatkozású ügyekben más államok jogszabályaival kell szembesülni, amely számos esetben még a tapasztalt jogászt is komoly kihívások elé állítja. A jelen kis írással köszöntjük az Ünnepeltet születésének kerek évfordulóján, kifejezve tiszteletünket és megbecsülésünket, hogy évtizedeken keresztül az öröklési jog magas szintű gyakorlati és elméleti művelésének terén is példát mutatott.

Tárgyszavak:

örökség visszautasítása, EUB esetjog, EUÖB, öröklési rendelet, EUMSZ

The European regulation of international succession law also poses a number of challenges for Hungarian notaries. From the rich case law of the Court of Justice of the European Union, I would like to present three recent cases that may be helpful in European inheritance proceedings. These cases also show us the new expectations which notaries must meet in cross-border inheritance proceedings. In European and international cases, we have to deal with the laws of other countries, which in many cases seriously challenge even experienced lawyers. With this short article, we would like to congratulate the Guest of Honour on his milestone birthday and express our respect and appreciation for his decades of exemplary work in the field of succession law, both in practice and in theory.

Keywords:

renunciation of inheritance, CJEU case law, ECJ, Succession Regulation, TFEU

I. Az örökség visszautasítása

I.1. Az örökség visszautasításának alaki jogi feltétele

Az európai öröklési rendelet¹ (továbbiakban EuÖR)² 13. és 28. cikkének az értelmezésére vonatkozik az Európai Unió Bíróságának (továbbiakban: EUB) 2022. június 2-i ítélete a C-617/20 sz. ügyben.³ A német örökhagyó halála kapcsán a brémai Amstgericht, mint hagyatéki bíróság előtti eljárásban merült fel az az értelmezési kérdés, milyen jog alapján minősítendő a holland Rechtbank Den Haag előtt az elhunyt unokaöcseinek örökségét visszautasító nyilatkozata. Vajon ez a holland nyelven és holland jog alapján tett nyilatkozat érvényesnek tekinthető-e és így tartalma szerint figyelembe kell-e venni a német hagyatéki eljárásban az örökségről szóló határozathozatal során.

Az örökhagyó túlélő házastársa nyújtotta be a brémai hagyatéki bírósághoz a kérelmet öröklési bizonyítvány kiállítása iránt, amely kérelemről a bíróság tájékoztatta az örökhagyó többi törvényes örökösét, a Hollandiában élő unokaöcseit. Az unokaöcsök a holland Rechtbank Den Haag előtt a holland jog alapján az örökséget visszautasították, melyet ez a bíróság bevezetett a visszautasítások nyilvántartásába. A holland bíróság által adott igazolás másolatát, melyet holland nyelven adott ki az unokaöcsök ezt követően megküldték a német hagyatéki bíróságnak, amely nem fogadta el az idegen nyelvű okiratot, majd a végső döntésében akként határozott, hogy az érintett személyek visszautasító nyilatkozatát nem lehet figyelembe venni, tehát ők is örökölnék. Ezen döntéssel szembeni fellebbezés kapcsán került az ügy a brémai Hanseatisches Oberlandesgericht elé, amely előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel élt az EUB irányába.

A vita az örökséget visszautasító nyilatkozat anyagi és alaki érvényessége körül zajlott, mivel az öröklésre alkalmazandó jog⁴ – a német BGB – szerint azt hat hónapon belül kell megtenni a német hagyatéki bírósághoz megküldve, és ennek a nyilatkozatnak „amtsempfangsbedürftig”, azaz hatósági elfogadást

1 Az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló, 2012. július 28-i 650/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 201., 107. o.; helyesbítések: HL 2012. L 344., 3. o.; HL 2013. L 60., 140. o.; HL 2019. L 243., 9. o.)

2 A rendelet európai szintű, magas igényű értelmezéséhez lásd *Szöcs Tibor*, A nemzetközi öröklési jog szabályainak kommentárja. Budapest, HVG-Orac, 2021.

3 *Idot Laurence*, Règlement «successions» – Déclaration de renonciation à une succession. Europe 2023, 1. o.

4 Amint Vékás Lajos hangsúlyozza, „A nemzetközi öröklési jogviszonyok tekintetében a hagyaték joga (lex successionalis) képezi azt az általános fogalmat, amelyet az öröklési jogviszonyokra alkalmazandó jog jelölésére használunk. A hagyaték joga az öröklési jogviszony minden elemére kiterjed: az öröklés feltételeire (az ipso facto öröklésre, az öröklési képességre, kiesési okokra stb.), a törvényes és végrendeleti öröklés rendjére, a kötelesrészre, az örökös jogállására, az öröklés joghatásaira egyaránt”. Ld. *Vékás Lajos*, Az öröklési jog nemzetközi kollíziós jogi kérdései. Családi Jog, 2020. 2. sz. 3. o.

igénylő jellege van, amely a jelen alapperben tett nyilatkozat esetében nem áll fenn. A nem német bíróság előtt tett öröklést visszautasító nyilatkozat alaki és anyagi érvényességeinek a megítélése tárgyában az volt a kérdés, hogy hol, milyen nyelven, miként, melyik jog alapján, az eljáró hagyatéki bíróság értesítésével vagy anélkül lehet az EuÖR. alapján azt megtenni.

Az EuÖR. 13. és 28. cikkeit értelmezte az EUB, melynek segítségével Szpunar főtanácsnok értékes indítványa szolgált. Az egyik kérdés a *joghatóságot* illeti, vajon lehetséges-e másik tagállamban az örökség visszautasítására vonatkozó nyilatkozatot tenni, amely viszonylag egyszerű az EuÖR. alapján, mert a 13. cikk, mint kivétel, ezt külön nevesíti. A 13. cikk szerinti különös szabály ui. a nyilatkozó személy saját szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságait is feljogosítja a visszautasító nyilatkozatok felvételére, „feltéve, hogy az adott tagállam joga szerint ilyen nyilatkozat tehető bíróság előtt”. Mivel a holland jog alapján lehetséges az öröklés visszautasítása, és a két unokaöcs szokásos tartózkodási helye Hollandiában volt, ezért a joghatóság fennáll erre a nyilatkozatra.

A másik értelmezést érintő szabály az EuÖR. 28. cikk *kollíziós normáját* érinti, melyik tagállam jogát kell alkalmazni az ilyen nyilatkozatra, alaki érvényességére, melyet szintén rendez az EuÖR. A rendelet két lehetőséget is biztosít az alkalmazandó jog tekintetében, egyrészt az megtehető az egész öröklésre alkalmazandó jog szerint, illetve azon állam joga alapján, amelyben a nyilatkozó személy szokásos tartózkodási helye található. Szpunar főtanácsnok elemezte az „alaki érvényesség” feltételét, hogy az mennyiben alkalmazandó a jelen ügyben. A BGB által megkívánt követelmények mennyiben tekinthetők „alaki érvényességi” feltételnek, így különösen hat hónapos határidő, valamint az idegen nyelv használata és az „amtsempfangsbedürftig” (hatósági elfogadáshoz kötöttség) követelménye. Az EUB ítéletében a főtanácsnok részletes elemzését ugyan nem vette át, de az indítványban megfogalmazott gondolatok alapjául szolgáltak az ítélet meghozatalához. Az ítélet hangsúlyozta, hogy a 13. cikket és a 28. cikket együtt kell értelmezni, tekintettel a (32) preambulum-bekezdésben foglaltakra is. Érvelésének kiinduló pontja, amiként a 43. és azt követő pontokban olvasható: a „rendelet 13. cikke alapján az illetékes bíróságon tett, örökséget visszautasító nyilatkozatok tekintetében e rendelet 28. cikkének *b)* pontja biztosítja, hogy ténylegesen érvényesüljön az azon örökösnek biztosított lehetőség, aki az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság tagállamától eltérő tagállamban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel.” Az EuÖR-ben biztosított jog, hogy az érintett személyek szokásos tartózkodási helyükön, ezen tagállam szabályai alapján tegyék meg az örökséget visszautasító nyilatkozatukat; ez biztosítja az EuÖR. hatékony érvényesülését. A hagyatéki bíróság értesítésének követelménye – a jelen ügyben a német jog által megkövetelt határidőben történő értesítést –

nem érinti az örökösök korábban, a holland jog alapján a hágai bíróság előtt megtett visszautasító nyilatkozat érvényességét. Az az egyetlen követelmény ezzel kapcsolatban az EUB szerint, hogy az örökség visszautasítására vonatkozó nyilatkozatokról értesítsék a német hagyatéki bíróságot. Ezt a kötelezettséget az EUB az EuÖR. (32) preambulumbekzdésének utolsó mondatából vezette le.⁵ Viszont az örökséget visszautasító nyilatkozat érvényességét nem érinti, az öröklésre alkalmazandó jog szerinti késedelem, a használt idegen nyelv, jóllehet a német jog szerint német bíróságon német nyelv alkalmazandó.

Mindezek tükrében az EUB ítéletének értelmezésében az EuÖR. „13. és 28. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az örökös által a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságán tett, örökséget visszautasító nyilatkozatot alakilag érvényesnek kell tekinteni, ha betartották az e bíróságon alkalmazandó alaki követelményeket, és ezen érvényességhez nincs szükség arra, hogy a nyilatkozat megfeleljen az öröklésre alkalmazandó jog által előírt alaki követelményeknek.”

Az ítélet lényegében – de nem kimondva – elfogadta Szpunar főtanácsnok gondolatát, hogy az örökséget visszautasító nyilatkozatot tartalmilag és alakilag, annak érvényességére vonatkozóan, önállóan és egységesen kell minősíteni, vagyis nem bontható szét az alaki és tartalmi érvényességi vizsgálat, hanem egységesen, egy jog alapján vizsgálandó. Az EUB előtti ügyben anyagi jogilag a német jogot kellene alkalmazni a visszautasításra, alaki szempontból pedig a hollandot. Az EUB ítélete lényegében azt mondta ki, hogy elegendő a holland jog szerinti követelményeknek való megfelelés az örökséget visszautasító nyilatkozat érvényességéhez.

Az ítéletből az következik, az EUB ítéleteinek erga omnes hatálya alapján, hogy a hagyatéki ügyben eljáró magyar közjegyzőt is köti a más tagállamban tett visszautasító nyilatkozat, feltéve, ha azt az arra alkalmazandó jog, a lex successionis vagy a nyilatkozó szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam joga szerint alakilag érvényesen tették meg. Ez fontos lehet azért is, mert ilyen nyilatkozat nem csak a többi örököst, hanem adott esetben a hagyatéki hitelezőket is érintheti.

I.2. Az örökséget visszautasító nyilatkozat két eltérő tagállamban történő nyilvántartásba vétele

A 2023. március 30-án kihirdetett C-651/21. sz. ügy is az örökség visszautasításával kapcsolatos⁶, így az EUB X. tanácsa követte az előzőleg ismertetett

5 „Azon személyek, akik élni kívánnak azzal a lehetőséggel, hogy a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamban tegyenek nyilatkozatot, az öröklésre alkalmazandó jog értelmében megállapított határidőn belül értesítik az öröklés ügyében eljáró vagy eljárni hivatott bíróságot vagy hatóságot az ilyen nyilatkozatok meglétéről.”

6 *Idot Laurence*, 3. lj. alatt hivatkozott mű.

ügy fontosabb megállapításait és gondolatait. Ez utóbbi ügy Bulgáriából érkezett döntéshozatali kérelemre adott választ; a kiinduló helyzet lényege azonos, az egyik tagállamban megtett örökséget visszautasító nyilatkozat egy másik tagállamban miként tud hatályosulni. Az ügy leírásából kiolvasható, hogy a bolgár öröklési jogban az öröklés a hagyaték elfogadásával realizálódik, mely nyilatkozatot az öröklés megnyílt helye szerinti kerületi bíróságnál kell bejelenteni és ez a bíróság veszi azt nyilvántartásba. A bolgár jog szerint, ha az örökös a bíróság felszólítására, és az abban megszabott határidőn belül nem nyilatkozik, akkor elveszti az öröklés elfogadásának a jogosultságát. Az alapperben az unoka örökölt a nagymamájától, aki Görögországban hunyt el. Az örökhagyó özvegye az athéni békebíróság előtt visszautasította az örökséget, amelyről jegyzőkönyv is készült. Az özvegy szerint, az elhunyt halála előtt Görögországban élt. Az előzetes döntéshozatalt előterjesztő bíróság számára – előadása szerint –, nem volt egyértelmű az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helye. Az özvegy Athénban tett és ottani békebíróságon nyilvántartásba vett visszautasító nyilatkozatát az örökös unoka nyújtotta be a bolgár bírósághoz, saját jogán és saját nevében, azzal indokolva, hogy ez által a hagyatékból való részesedése növekszik. A bolgár bíróság részére kérdéses volt, az, hogy megengedett-e, hogy ne az örökös nyújtsa be saját, örökséget visszautasító nyilatkozatát, hanem egy másik személy, és ezt be lehet-e jegyezni (23. pont) egy másik tagállami nyilvántartásba, immáron másodszor (hiszen az athéni bíróság már ezt megtette). A bolgár bíróság versengő joghatóságot vélt felfedezni az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helye és az örökösök szokásos tartózkodási helye közt az előtte lévő ügyben, mivel az EuÖR. nem ír elő tájékoztatási kötelezettséget egymás irányában az így eljáró eltérő tagállami bíróságok számára. A bíróságok nem tudnak hivatalosan arról, hogy milyen nyilatkozatok vannak bejegyezve a másik tagállami bíróság nyilvántartásába. A bolgár jogszabály fontos előírása, hogy a hagyatékra, az öröklésre vonatkozó valamennyi nyilatkozatot ugyanazon bíróság számára kell megtenni, és ott kell nyilvántartásba venni, ennek birtokában lehet az öröklésről döntést hozni. A bolgár előterjesztő bíróságnak kételye merült fel a tekintetben is, hogy az öröklést érintő visszautasító nyilatkozatot más személy, mint annak alanya, benyújthatja-e egy másik tagállamban, továbbá, ugyanazt a nyilatkozatot két eltérő tagállam bírósága is nyilvántarthatja-e.

Az EUB uniós jogot értelmező ítéletében felhívja a figyelmet arra, hogy az előterjesztett tényállás alapján nem állapítható meg, melyik állam volt az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helye, és ez alapján melyik tagállam rendelkezik joghatósággal az EuÖR. 4. cikke szerint az öröklés elbírálására. Ha ez Görögország volt, akkor ennek az államnak a bírósága bír joghatósággal, és a görög jog lesz az irányadó az öröklésre. Az EuÖR. 13. cikke csak az örökség visszautasítására biztosít kivételesen vagylagos joghatóságot annak érdekében, hogy a belső

piac megfelelő működését segítse azáltal, hogy megszünteti azoknak a személyeknek a szabad mozgása előtti akadályokat, akik a határokon átnyúló vonatkozású örökléssel összefüggő jogait kívánják érvényesíteni. A joghatósági szabályhoz képest kivételt képez ez a norma, így az örökösök és a hagyományosok eljárásainak egyszerűsítésére törekszik⁷.

Ennek fényében, az EUB gyakorlatának megfelelően, az előterjesztett kérdéseket átfogalmazta a következők szerint: az EuÖR. 13. cikkével „ellentétese, hogy az egyik örökös által a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága előtt tett, a halála időpontjában szokásos tartózkodási hellyel másik tagállamban rendelkező örökhagyó örökségét elfogadó vagy visszautasító nyilatkozat későbbi nyilvántartásba vételét ez utóbbi tagállam joghatósággal rendelkező bíróságánál egy másik örökös kérje.”⁸

Az EUB értelmezése szerint ez nem ellentétes az EuÖR rendelkezéseivel. A (32) preambulum-bekezdés utolsó mondatából is az olvasható ki az EUB ítélete szerint, hogy a másik tagállamban tett öröklés visszautasítása kedvező lehet a nyilatkozó személy részére, és ezen személy érdekében is áll, hogy ezt a nyilatkozatát az öröklésre joghatósággal rendelkező másik tagállami bíróság megismerje. Az EUB *nem lát érdekkonfliktust ilyen tényállásnál, ha eltér a nyilatkozó, örökséget visszautasító és a nyilatkozatot előterjesztő örökös személye*; „annak van jelentősége, hogy a [joghatósággal rendelkező] bíróság *ténylegesen* tudomást szerezzen egy ilyen nyilatkozatról⁹. Az öröklés rendezésének megkönnyítése érdekében lehetősége kell, hogy legyen a másik örökösnek tájékoztatni a visszautasító nyilatkozat létéről az öröklési ügyben történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróságot, amennyiben a visszautasító örökös maga ezt nem tette meg.

A bolgár jog azon rendelkezését, amely nem teszi lehetővé másik örökös számára, hogy a nem általa tett visszautasító nyilatkozatot benyújtsa nyilvántartásba vétel céljából a bolgár bírósághoz, az EUB szerint nem kell alkalmazni, attól „el kell tekinteni”; hogy ez a 13. cikk teljes érvényesülése megvalósulhasson¹⁰.

Az EUB ítélete szerint a 13. cikket úgy kell értelmezni, hogy „azzal nem ellentétes az, hogy amennyiben egy örökös a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága előtt nyilvántartásba vetette az olyan örökhagyó örökségét elfogadó, illetve visszautasító nyilatkozatát, aki halála időpontjában valamely másik tagállamban rendelkezett szokásos tartózkodási hellyel, valamely másik örökös ezt követően kérhesse e nyilatkozat ez utóbbi tagállam joghatósággal rendelkező bíróságánál történő nyilvántartásba vételét.”

7 Ld. az ítélet indokolásának 47. pontját.

8 Ld. az ítélet indokolásának 43. pontját.

9 Ld. az ítélet indokolásának 52. pontját.

10 Ld. az ítélet indokolásának 53-54. pontjait.

Ez a válasz feltételezi, hogy a második tagállami bíróság joghatósággal rendelkezik az öröklésre, így a 13. cikk alapján megtett örökséget visszautasító nyilatkozat a másik örökös előterjesztésével hatályosulni tud.

II. EuÖB kiállítására irányuló eljárás jogi jellege

A harmadik eset szintén előzetes döntéshozatali kérelem kapcsán született, egy európai öröklési bizonyítvány (a továbbiakban: EuÖB) kiállítása iránti eljárásban.¹¹ Az EuÖB-t az EuÖR. hozta létre; egy teljesen új uniós intézmény, amely egységes és önálló szabályozási-rendszert képez, és amely *eltér a határozatok és közokiratok elismerésére vonatkozó szabályozástól*. Ennek következtében uniós szabályok autonóm jellege¹² és nemzetek feletti szabályait egységesen, uniós szempontból kell értelmezni. Az EU öröklési bizonyítvánnyal egyes tények bizonyítását kívánta megkönnyíteni az európai jogalkotó, mint például az örökös, illetve a hagyományos jogállása, az őket megillető részesedés a hagyatékban; vagy – adott esetben – a hagyatékba tartozó konkrét vagyontárgynak a bizonyítványban említett örökös (hagyományos) javára való juttatása; a bizonyítványban feltüntetett személynek a végrendelet végrehajtására vagy a hagyaték kezelésére vonatkozó jogosultsága. Az EuÖB-t az arra joghatósággal rendelkező államban állítják ki kérelemre, amely eljárás szabályait, annak vázát, maga az EuÖR. határozza meg a 65–68. cikkeken. Ezt a vázlatos eljárást az egyes tagállamok a saját joguk alapján beillesztették a jogrendszerükbe, és kiegészítették a szükség szerint¹³; így a szabályozás kétszintű, az EuÖR. rendelkezései mellett a nemzeti, tagállami szabályok is alkalmazandók. Amint arra a főtanácsnok indítványában helyesen rámutatott, az EU öröklési bizonyítvány „nem rendelkezik a bírósági határozat kötelező erejével”, továbbá (71) preambulum-bekezdés szerint nem képez végrehajtható jogcímet.¹⁴

A 2025. január 23-én kihirdetett C-187/23 sz. eset – amelynek előadó bírója Ilesic bíró úr váratlan halála miatt megváltozott – tényállása szerint az elhunyt túlélő házastársa fordult a német hagyatéki bírósághoz (Amtsgericht Lörrach, Németország) európai öröklési bizonyítvány kiállítására. Kérelmében előadta,

11 *Bán Tamásné Tóth Dóra*, Az európai öröklési bizonyítvány. *Közjegyzők Közlönye*, 2011. 1. szám. 18–32. o.

12 „Autonóm” fogalom alatt ebben az összefüggésben azokat a fogalmakat értem, amelyek az uniós jogi aktusok alkalmazási körében önálló, saját jelentéstartalommal rendelkeznek, amely akár eltérő lehet ugyanazon fogalomnak a tagállami nemzeti jogokban meglévő jelentésétől. Ld. *Szőcs Tibor*; A hagyatéki vagyon az európai öröklési rendelet szabályrendszerében. *Közjegyzői Akadémia Kiadó*, Budapest, 2023, 62. o.

13 *Szőcs Tibor*; Az európai öröklési rendelet hazai alkalmazását érintő legújabb rendelkezések. *Európai Jog*, 2019. 1. szám. 1–11. o.

14 Ez utóbbit, hogy nem végrehajtható jogcím, az EuÖR. (71) preambulumbekzdése kifejezetten is megerősíti.

hogy ő az egyetlen örökös, ennek bizonyításául bemutatott egy 2020. július 23-án kelt közös végrendeletet, amelyet a túlélő házastárs írt kézírással, és ő, valamint az örökhagyó írt alá, és amelyben a két házastárs egymást kölcsönösen egyedüli örökösként jelölte meg.¹⁵ Nem vitatott, hogy létezett az örökhagyónak egy korábbi kézzel írt végrendelete 2001-ből, amelyben örökösként jelölte meg két unokáját, és megbízta fiát a temetésének megszervezésével Spanyolországban. A két unoka és az örökhagyó fia vitatták a későbbi végrendelet érvényességét, két alapon. Egyrészt állításuk szerint az örökhagyó a végrendelet készítésekor már nem rendelkezett végintézkedési képességgel, másrészt az azon szereplő aláírás nem az örökhagyótól származik. Az előzetes döntéshozatalt előterjesztő bíróság azt a kérdését adta elő, hogy az EuÖB-t kiállító hatóság vizsgálhatja-e a bizonyítvány kiállítására irányuló eljárás során emelt kifogásokat, vagy az ilyen jellegű bármely kifogás szükségszerűen akadályát képezi a bizonyítvány kiállításának. Maga a kérdés a német jogirodalomban is vitatott. Az előterjesztő bíróság végül négy kérdést fogalmazott meg és terjesztett elő az EUB számára¹⁶, mely eljárás kimenetele vélhetően váratlan eredményt hozott számára.

Már az EUB előtti tárgyalás során egyértelművé vált, hogy Spanyolország vitatja a német hagyatéki bíróság EUMSZ 267. cikk értelmében értelmezendő „bíróság” jellegét. A spanyol főtanácsnok indítványában is ezt a felfogást képviselte. Ítéletében az EUB hangsúlyozta, mivel az EUMSZ 267. cikk értelmében vett „bíróság” minőség az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságának feltétele; miután ezt a spanyol kormány vitatta, az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról való döntés érdekében ezt az értelmezést kell elvégezni¹⁷ Az elfogadhatóság elleni fő érv az volt, hogy az EuÖR. 67. cikke alapján bizonyítványt kiállító hatóság – még abban az esetben is, mint a szóban forgó német esetben, ha *bíróságról* van szó –, nem igazságszolgáltatási jellegű eljárás végén hoz határozatot. Ebben az eljárásban ezért nem lehet előzetes döntéshozatali kérelmet előterjeszteni.

Manuel Campos Sánchez Bordona főtanácsnok indítványában utalt arra, hogy a kiállító hatóság szerepe nem csupán passzív; tevékenysége nem abból áll, hogy tény vagy szándéknyilatkozatokat vesz át azok *ad hoc* formanyomtatványba való gépies átültetés céljából, hanem köteles ellenőrizni a kérelmező állításainak valódságtartalmát, a kérelmező által benyújtott bizonyítékokat és adott esetben más olyan adatokat, amelyeket maga a hatóság gyűjt össze, illetve az öröklésben érdekelt más személyek közölnek vele¹⁸. De a főtanácsnok azt is hangsúlyozza, hogy az EuÖB kiállítása kapcsán nem feladata, hogy az örökség tárgyában döntsön,

15 A főtanácsnoki indítvány közli ennek szövegét, lásd annak 16. pontját.

16 Ld. az ítélet indokolásának 27. pontját.

17 Ld. az ítélet indokolásának 37. pontját.

18 Ld. a főtanácsnoki indítvány 40. pontját.

az abban érdekelt felek jogait megítélje, és az érdemi kérdésekben közöttük felmerülő vitákat eldöntse¹⁹. Arra a következtetésre jut, hogy az európai öröklési bizonyítvány kiállítása nem jár bírói hatáskör gyakorlásával, és *nem eredményez ilyen (igazságszolgáltatási) jellegű, jogi kötőerővel bíró határozatot*²⁰. Az EuÖR. által létrehozott eljárás ebből következően *nem vitarendezési eljárás*, és attól sem válik azzá, ha a kiállító hatóság egy bíróság a nemzeti jog szerint, mivel a tagállam igazságügyi szerve a szigorúan igazságszolgáltatási feladatai mellett más jellegű feladatokat is elláthat. A főtanácsnok határozott véleménye, hogy az európai öröklési bizonyítvány kiállítása nem jár bírói hatáskör gyakorlásával, ezért ezen eljárás keretében nincs lehetőség előzetes döntéshozatali kérelem előadására az EUMSZ 267. cikke alapján. (58. pont)

AZ EUB elfogadta a spanyol főtanácsnok álláspontját, és a kérelmet elfogadhatatlannak nyilvánította. Ezen túlmenően részletesen tárgyalta a EuÖR-ben szabályozott eljárási rendet, amely az EuÖB kiállítását rendezi alapvonalaiban. Az EUB érvelését az ítéletben négy indokra alapította.

Elsőként megállapította, hogy a 67. cikke (1) bekezdése második albekezdés *a)* pontjának normája, nevezetesen az, hogy a kiállító hatóság különösen abban az esetben nem állíthatja ki a bizonyítványt, ha az igazolandó tényeket vitatják, ez minden olyan helyzetre vonatkozik, megkülönböztetés nélkül, amikor az igazolandó tényeket *bármilyen módon* „vitatják”. Az EUB tehát tág értelemben fogja fel a „vitatást.” Ezt az EuÖR. német, spanyol, francia, angol, olasz, litván, svéd változatának szó szerinti értelmezésével és idézésével is igazoltnak látja, hogy a „vitatás” történhet az EuÖB kiadására irányuló eljárásban, és azon kívüli, más eljárásban is²¹. Ez a rendelkezés nem követeli meg, hogy a vitatást már a kiállítási eljárásban kellene előadni; ebből viszont az következik, ha az eljárásban vitatás van, akkor az akadályát képezi a bizonyítvány kiadásának.

Másodjára a 67. cikk szerint az EuÖB kiállításra csak akkor került sor, ha az alapul szolgáló és igazolandó tények megállapítást nyertek. Ha „vitatás” van, akkor ez akadályát képezi az EuÖB kiállításának, amelyet az is alátámaszt, hogy a EuÖR a kiállító hatóság kötelezettségeként fogalmazza meg, hogy *vizsgálja meg a kérelmező által benyújtott adatokat, nyilatkozatokat, okiratokat és egyéb bizonyítékokat*.²² Az uniós jogalkotó a kiállító hatóságra kötelezettséget rótt arra vonatkozóan is, hogy az EuÖB kiállítására irányuló eljárásában az érintetteket megkeresse és meghallgassa annak érdekében is, hogy azok – adott esetben –, annak kért tartalommal történő kiállításával szemben kifogást emeljenek.

19 Ld. a főtanácsnoki indítvány 41. pontját.

20 Ld. a főtanácsnoki indítvány 49. pontját.

21 Ld. az ítélet indokolásának 41-42. pontjait.

22 Ld. az ítélet indokolásának 45. pontját.

Az EUB harmadik érve az EuÖR-höz kapcsolódó, 2014. december 9i 1329/2014/ EU bizottsági végrehajtási rendelet 5. számú mellékletének *V. formanyomtatványban* írottak képezik. E nyomtatvány szövege szerint a kiállító hatóság igazolja, hogy „a bizonyítvány kiállításakor a kedvezményezettek a bizonyítványban szereplő egyetlen adatot sem vitatták”.

Negyedszer, ha az EuÖB ki lehetne állítani vitatott tényállás esetében, akkor annak a további felhasználása *jogbizonytalanságot okozhatna*, és a bizonyítvány felhasználhatóságának kockázatát jelentené.²³ Ez a kockázat további jogviták forrása lenne azon jogcselekmények tekintetében, amelyek tekintetében a bizonyítványt bizonyítékként használták fel, és így ellentétes lenne a határokon átnyúló öröklések rendezésének megkönnyítésére irányuló célkitűzéssel.

Az EUB ítélete az EuÖB jogi jelentőségét, hitelességét kívánja megőrizni, sőt megerősíteni. Indokolásában ezt egyértelműen meg is fogalmazta: „Az uniós polgárok európai öröklési bizonyítványba vetett bizalmának megőrzése érdekében ugyanis elengedhetetlen, hogy ezt az okiratot, amely a 650/2012 rendelet 63. cikkének (2) bekezdésében megállapított bizonyító erővel rendelkezik, és amely többek között az e rendelet 69. cikkének (2) és (3) bekezdésében kimondott joghatásokat vált ki, csak az igazolandó tények vitatásának hiányában lehessen kiadni.”²⁴

Viszont abban az esetben, ha az adott kifogás, vagy annak alapjául szolgáló tények *más eljárásban már jogerősen elbírálására kerültek*, akkor annak újbóli előterjesztése az öröklési igazolvány kiállítása iránti eljárásban már nem képezheti akadályát a bizonyítvány kiadásának.

A viszonylag részletes és hosszas indokolás után, melyek az EuÖB kiadásának akadályairól és korlátairól szól (ti. mely esetekben kell megtagadni a kiállítást, illetve mely esetekben kell e bizonyítványt kiadni), és amelyekből természetesen kirajzolódik az EUB felfogása ezen eljárás uniós jogi jellemzőiről, az EUB végül arra a következtetésre jutott, hogy az EuÖR. 67. cikkének (1) bekezdése alapján uniós szinten egységesített eljárás során a kiállító hatóság vagy bíróság nem lát el igazságszolgáltatási feladatot, és ennél fogva nem jogosult arra, hogy az EUMSZ 267. cikk alapján az EUB-hoz forduljon. Ennek következtében az Amtsgericht Lörrach által előterjesztett előzetes döntéshozatali kérelmet elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az EUB az EuÖR. szabályait elemezve jutott arra a következtetésre, hogy az EuÖB kiállítása iránti eljárásnak *nem célja az öröklési viták eldöntése*, az uniós jogalkotó nem ebből a célból szabályozta a rendeletben ennek az eljárásnak egyes eljárási elemeit. Az EUB a rendelet elemzéséből jutott arra a következtetésre,

23 A főtanácsnok ennél árnyaltabban fogalmazott, nyilvánvalóan megalapozatlan vitatás nem képezi akadályát az EuÖB kiállításának. Lásd az indítvány 73-77. pontjait.

24 Ld. az ítélet indokolásának 65. pontját.

hogyan az EuÖB-öt *kiállító hatóság tevékenysége nem igazságszolgáltatási tevékenység*²⁵. Ebből pedig azt következik, hogy az ilyen szerv (még ha az bíróság is), nem rendelkezik azzal a joggal, hogy a 267. cikk szerinti előzetes döntéshozatali kérelmet terjesszen elő. Az EUB nem azt vizsgálta, hogy a német hagyatéki bíróság az „bíróság”-e az EuÖR. és a 267. cikk szerint az uniós jog, valamint a német jog alapján, hiszen ez utóbbi nemzeti jog, amely ennek az eljárásnak és a más eljárásokhoz való viszonyát is részleteiben szabályozza. Az EUB ítéletét akként is lehet értelmezni, hogy igazságszolgáltatási tevékenységnek csak az minősül, ha az az öröklési jogvita eldöntésére irányul, jóllehet számos nemperes és peres eljárás ismert és alkalmazható örökség kapcsán, amely nem az öröklés érdemi kérdésének megoldására irányul. Az EuÖB kiállítására irányuló eljárás abból a szempontból nem mutat semmi különlegességet, hogy mint a magyar jogban nemperes eljárás, melynek a tárgya szűkre van szabva, és nem az öröklési jogvita eldöntésére szolgál. Egy ilyen nemperes eljárásban azért felmerülhetnek kifogások, ellenvetések, sőt ténybeli és jogi kérdések, amely tárgyában az eljáró hatóságnak, bíróságnak döntenie kell. Az EUB viszont úgy gondolja, hogy a nem az öröklés rendjére vonatkozó egyéb kérdésekre kialakított nemperes eljárás nem minősül igazságszolgáltatási tevékenységnek. Tekintettel arra, hogy az EuÖR. 3. cikk (2) bekezdése egységesen szabályozza az európai öröklési bizonyítvány kiadására jogosult szervezetek, melyeket „bíróságnak” nevez, a fenti ítélet a magyar közjegyzőkre is alkalmazandó, annyiban, amennyiben az ítéletben szereplő feltételek fennállnak.

A magyar hagyatéki eljárás jellege és tartalma lényegesen eltér a német hagyatéki eljárástól, a magyar eljárás során – annak folyamatban léte alatt – kizárt, hogy a közjegyző európai öröklési bizonyítványt adjon ki.²⁶ Amíg a hagyatékról és az öröklésről nem dönt a közjegyző, illetve, ha ezen határozatával szemben jogorvoslással élnek, és az ügy a bíróságon folytatódik, addig nincs lehetőség az EuÖB kiállítására. A német jogban az „öröklési vita”, hogy a két végrendelet közül melyik határozza meg az öröklést, még nem dőlt el, erről a hagyatéki bíróság még nem döntött, ha jól értjük, nem is jogosult döntenie, a felek közti vita így elsőként az EuÖB kiállítása iránti eljárásban vetődött fel.

Az elfogadhatatlanság kapcsán utalnunk kell még a főtanácsnok másik érvére is, amely az ítéletben nem jelenik meg. A főtanácsnok indítványában utalt két korábbi EUB ítéletre; ezeknek nem az EuÖR. volt a tárgya, hanem a 2001/23/

25 Az ítélet is utal a spanyol álláspontra, miszerint ennek az eljárásnak nem az a rendeltetése, hogy megvizsgálja és megoldja a hagyatéki jogvitát, 29. pont.

26 *Szöcs Tibor*, Európai öröklési bizonyítvány kiállítása hagyatéki eljárásban kötött egyezségek esetén. *Közjegyzők Közlönye*, 2023. 1. szám. 21-37. o.

EK irányelv.²⁷ A 2023. november 16-i C-583/21. sz. és C-586/21 sz. egyesített ügyekben hozott ítélet a Juzgado de lo Social de Madrid no 1 (madridi 1. sz. szociális és munkaügyi bíróság) előterjesztése alapján született, és a spanyol közjegyzők jogi státusának minősítésére irányult. Kérdésként merült fel, hogy az említett irányelv értelmében „gazdasági tevékenységet” vagy közhatalmi tevékenységet folytatnak-e a spanyol közjegyzők. A spanyol állam ezekben az ügyekben azt az érvet is előhozta, hogy a EuÖR. végrehajtása által Spanyolország a közjegyzőket jelölte meg az EuÖB kiállítására hatáskörrel rendelkező szervként, tehát ez is azt bizonyítja, hogy közhatalmi tevékenységet folytatnak. Az EUB ezt az érvet nem fogadta el, és akként érvelt, hogy az EuÖR. alapján az EuÖR 3. cikk (2) bekezdése szerinti „bíróság” alá sorolás *„nem feltétlenül jelenti azt, hogy közhatalmi jogosítványokat gyakorolnak. Az e rendelkezés által megkövetelt feltételek szerint a „bíróság” fogalmába nemcsak az öröklési ügyekben hatáskörrel rendelkező olyan hatóság vagy jogi szakember tartozik, amely igazságszolgáltatási feladatokat lát el, vagy igazságügyi hatóság felhatalmazása alapján jár el, hanem az olyan hatóság vagy jogi szakember is, amely kizárólag valamely igazságügyi hatóságfelügyelete alatt jár el.”*²⁸

27 A munkavállalók jogainak a vállalkozások, üzletek vagy ezek részeinek átruházása esetén történő védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2001. március 12-i 2001/23/EK tanácsi irányelv (HL 2001. L 82., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 98. o.); ld. az irányelv 1. cikke (1) bekezdését.

28 Ld. az ítélet indokolásának 49. pontját.